

B U P L

September 2003

BUPL og Danmarks Lærereforening har i fælleserklæringen fra juni 2003 sat fokus på, hvordan lærere og pædagoger i samarbejde kan højne børns udbytte af undervisning og fritid i folkeskolen. Et særligt indsatsområde er at sikre folkeskolens rummelighed. En udfordring, som indgår i det seneste forlig om fornyelse af folkeskoleloven.

Skolen skal bestræbe sig på at være skolen for alle. Lærere, børnehaveklasseledere og pædagoger har alle et stort medansvar for at sikre rummeligheden. I dette notat gives der en række bud på og forslag til, hvordan opgaven kan gribes an, når der er mulighed for et samarbejde mellem pædagoger og lærere.

Når pædagoger inddrages i folkeskolen skal afsættet ske ud fra deres egen kernefaglighed med henblik på at øge skolems handleberedskab og opmærksomhed på rummelighed og forskellige typer af sociale udskillelserprocesser. På den måde vil begrebet ligeværdigt samarbejde få mening.

Større rummelighed

Rummelighed er et begreb, der hele tiden dukker op i debatter om folkeskolen. Med afsæt i økonomi bliver det ofte forsøgt forenklet til en problematisering af omfanget af specialundervisning mv. Men rummelighed er et meget mere komplekst begreb, som omhandler skolernes mulighed for en tilpasset indsats for alle elever. En skole, hvor forskellighed er berigende, og hvor man har ægte omsorg for hinanden, kræver dialog om, hvordan man konkret imødekommer behovet hos såvel de socialt belastede, de voldelige, de forstyrrende, de fagligt svage, de handicappede, de højtbegavede, de tosprogede og de stille elever.

BUPL og Danmarks Lærereforening finder, at en tilpasset indsats i mange tilfælde vil kunne kvalificeres, når pædagogernes og lærernes faglighed supplerer hinanden. Pædagoger har en teoretisk og praktisk ekspertise om børns udvikling, behov og interesser, om leg, venskaber og konflikter, der vil kunne understøtte skolens bestræbelser på at bryde den sociale ulighed og at så få børn som overhovedet muligt marginaliseres.

Det er ikke muligt entydigt at adskille de faglige kompetencer, der vil kunne kvalificere indsatsen i forhold til rummelighedens mange aspekter. I nedenstående er der taget afsæt i den sociale ulighed, bekæmpelse af mobning og forbedret integration, der er de tre områder, som indgår i den seneste forligstekst om folkeskoleloven. Flere af begrundelserne for inddragelse af pædagogernes faglighed, som i det følgende nævnes under et af de tre områder, kunne med lige så stor ret være nævnt under et af de to andre områder - eller være en del af konkrete tiltag, der sikrer plads i fællesskabet til elever, hvis behov berører andre rummelighedsaspekter.

Nedenstående er således udelukkende eksempler. Eksempler, som forhåbentlig kan give inspiration til, at organisationerne lokalt kan drøfte, hvordan man i den enkelte kommune og på den enkelte skole bedst muligt kan skabe rummelighed og håndtere konkrete rummelighedsopgaver i et koordineret samspil, hvor lærere og pædagoger supplerer hinanden med afsæt i egen faglighed. Som nævnt har lærerne og børnehaveklasselederne et stort ansvar for sikre skolens rummelighed. I nedenstående beskrivelser er der imidlertid specifikt fokuseret på eksempler, hvor pædagogernes faglighed kan bidrage.

Social ulighed

Manglende begrebsdannelse og sproglig opmærksomhed må antages at være væsentlige årsager til, at for mange børn fra socialt svage familier får for ringe udbytte af skolens undervisning. Denne gruppe af udsatte børn benytter ikke daginstitutioner i samme omfang som den bedre stillede del.

Pædagogens faglighed kan fx inddrages i samarbejdet om at

- gennem iagttagelser og dialog at fremhæve det enkelte barns ressourcer og særlige potentialer og herved understøtte dets mulighed for at profitere af undervisningen
- støtte barnet i at kunne deltage på relevant måde i det sociale liv og i undervisningen
- understøtte børns udvikling af sprog og begrebsverden i undervisningstiden samt ved medvirken til, at barnet indgår i selvorganiserede lege, som stimulerer sprogligt
- støtte børn, der motorisk og kropsligt har vanskeligt ved at honorere de krav til at sidde stille og lytte, der fordres i en del af undervisningen
- skabe rum for, at alle børn gensidigt er lydhøre over for hinandens behov og ytringer, så børn kan indgå i lege og venskaber
- give ekstra omsorg til børn, der undervejs i deres skoleforløb er sårbare som følge af fx konkrete familiære problemer i forbindelse med skilsmisse eller sygdom.

Pædagoger, børnehaveklasseledere og lærere kan fx sammen

- planlægge og koordinere samarbejdet i forbindelse med overgangen fra daginstitution til skole og fritidsinstitution. Specielt de socialt udsatte børn vil kunne profitere af et sådan samarbejde.

Bekæmpelse af mobning

Mobning er en uacceptabel foreteelse, der kan og skal bekæmpes i og uden for skolen. En effektiv indsats mod mobning må rette sig mod såvel ofre, mobbere, medløbere og de stiltiende vidner. Øget nærvær om det enkelte barn kan danne afsæt for fælles løsninger og handlemuligheder, der tager afsæt i barnets potentialer.

Pædagogens faglighed kan fx inddrages i et samarbejde om at

- observere det enkelte barn alene og i fagligt og socialt samvær med andre, hvilket kan danne afsæt for fælles tiltag.

Pædagoger, børnehaveklasseledere og lærere kan fx sammen

- udarbejde et fælles grundlag mellem fritidsinstitution og skole mod mobning
- afholde fællesarrangementer om fælles temaer, der giver mulighed for at betragte børnenes forskellige adfærd i skolens målbestemte undervisning og i fritidsinstitutionernes selvbestemte aktiviteter. Det kan give både lærere og pædagoger et helhedssyn på børnene, som kan medvirke til en strukturering omkring det enkelte barn, der understøtter dets sociale adfærd og trivsel.

Interkulturel kompetence og integration

Folkeskolen spiller en central rolle i udviklingen af alle børns interkulturelle kompetence og i integration af tosprogede børn. Desværre kan det konstateres, at denne opgave ikke altid løses optimalt. For mange tosprogede havner som følge af social udstødning, traumatiske oplevelser og kultursammenstød i en afvigeridentitet. Det kan få store omkostninger for dem selv, skolen og samfundet.

Mange forældre til tosprogede børn er i den situation, at de i forhold til skole og fritidsinstitutioner møder helt nye traditioner og forventninger. Mange forhold, skrevne og uskrevne regler og sædvaner kræver stor tydelighed og særlige forklaringer overfor tosprogede forældre. Et udvidet samarbejde mellem lærere og pædagoger kan medvirke til at tydeliggøre skolens og fritidsinstitutionens mål, og en hyppigere – måske daglig – kontakt kan understøtte et samarbejde, hvor skolen, fritidsinstitutionen og forældrene løbende præciserer, hvad de konkret forventer af hinanden.

Pædagogens faglighed kan fx inddrages i samarbejdet om at

- observere børns adfærd mv., som afsæt for et samarbejde med lærerne om løsninger og handlemuligheder
- medvirke til, at samtlige børn styrkes i at respektere mangfoldighed og forskellighed samt i at træffe egne valg
- styrke skolens fælles bestræbelse på at opbygge et fællesskab på tværs af de kulturelle forskelle.